

TALLÓZÁS

A jog uralmáért a nemzetközi életben

(Lupta de clasă, 1968. 10.)

A nemzetközi jog kodifikálása bonyolult és hosszadalmas folyamat. Nemzetközi konferenciák, államközi tárgyalások előzik meg olyan jogszabályok alkotását, amelyeket azután az aláíró hatalmak magukra nézve kötelezőnek ismernek el. Ezzel magyarázható az is, hogy noha az Egyesült Nemzetek Szervezetének közgyűlése már 1962 decemberében több állam, köztük hazánk, kezdeményezésére határozatot hozott bizonyos nemzetközi jogelvek ajánlására, azóta sem jött létre egy ilyen értelmű nemzetközi egyezmény.

Melyik az a hét alapelv, amelyen a nemzetközi legalitás nyugszik? Radu Bogdan szakíró tanulmányában a következőképpen sorolja fel ezeket: a meg nem támadás elve; a nemzetközi ellentétek békés úton való rendezésének elve; a be nem avatkozás elve; az államok együttműködésének elve; a népek jogegyenlőségének és önrendelkezésének elve; a szuverén egyenlőség elve az államok között; a szerződések tiszteletben tartásának elve.

Azt is megtudhatjuk Radu Bogdan tanulmányából, hogy a szóban forgó egyezmény vagy nyilatkozat megszövegezésére kiküldött, mintegy harminc állam képviselőiből álló bizottság már négy ízben tanácskozott legutóbb New Yorkban, s öt elv kodifikálására vonatkozóan javaslatot is készített. Nem sikerült közös álláspontot kialakítani a népek jogegyenlőségének és önrendelkezési jogának kérdésében, arra vonatkozólag pedig, hogy az államok nem fognak egymással szemben erőszakhoz folyamodni, a bizottság mindössze néhány általános formulát szövegezett meg.

A cikkíró ezután az egyes alapelvek körül lefolyt vitáról számol be, s vívmányként hivatkozik arra, hogy a bizottság már legelső ülészakán írásba foglalta az államok szuverén egyenlőségének

elvét. Ez azt jelenti — úgymond —, hogy „minden állam élvezi a teljes szuverenitásból következő jogokat, köteles tiszteletben tartani a többi állam személyiségét, területe sérthetetlen, ő maga politikailag független, szabadon választhatja és fejlesztheti politikai, társadalmi, gazdasági és kulturális rendszerét, köteles teljes mértékben és jóhiszeműen eleget tenni nemzetközi kötelezettségeinek és békében élni más államokkal“. A szerző ebben a felsorolásban a nemzetközi jog két alapelvét ismeri fel. Az egyik maga a szuverenitás elve, a másik az államok közötti egyenlőség a szuverenitás tekintetében. A kettő együtt a nemzetközi kapcsolatok természetes fejlődésének egyedüli alapja.

Amennyire örvendetes a szuverenitás kérdésében mutatkozó egyetértés, annyira sajnálatos a nyugati gyarmattartó nagyhatalmak ellenkezése a népek egyenlőségének és önrendelkezési jogának elismerésével szemben — folytatja Radu Bogdan. Nem sikerült pontosan meghatározni a nép fogalmát, sem azt, hogy mit jelent a népek joga politikai, gazdasági és társadalmi rendszerük megválasztására. Nyílt kérdés maradt a gyarmatosítás törvényen kívül helyezése, a gyarmati uralommal szemben való védekezés jogának kimondása, a más állam nemzeti egysége vagy területi integritása ellen irányuló cselekményektől való tartózkodás kötelezettsége, a népek joga, hogy segítséget fogadjanak el a gyarmati iga lerázására, az államok ama kötelezettsége, hogy megkönnyítsék az önmagukkal rendelkezni kívánó népek helyzetét.

A be nem avatkozás elvének kodifikálásával kapcsolatban — amint ugyancsak Radu Bogdan írja — az ENSZ XX. ülészaka már el is fogadta a Szovjetunió javaslatát „a más államok belügyeibe való beavatkozás tilalmáról, azok függetlenségének és szuverenitásának védelméről“. A bizottság azonban nem tudott még dönteni számos ezzel összefüggő kérdésben, mint például a „beavatkozás“ fogalmi köre és a „megengedett beavatkozás“. Munkálataiból a román küldöttség is kivette részét, s az együttműködés elvének tárgyalásakor konkrét javaslatot tett a bevezetés ilyenképpen való fogalmazására: „Minden államnak, legyen nagy vagy kis állam, joga és kötelessége, hogy a többi állammal, azok politikai, gazdasági és társadalmi rendszerétől függetlenül, a nemzetközi kapcsolatok különböző területein együttműködjék, a nemzeti szuverenitás és függetlenség, a belügyekbe való be nem avatkozás és a

kölcsönös előnyök elvének alapján, hogy ezáltal fenntartsa a békét és a nemzetközi biztonságot, elősegítse a nemzetközi gazdasági stabilitást, valamint a nemzetek általános jólétét. A szocialista államok képviselői magukévá tették a román javaslatot, mások sem szóltak ellene, de az mégis kimaradt a bizottság közmegegyezésen alapuló tervezetéből.

Radu Bogdan tanulmánya arról győző meg, hogy a nemzetközi legalitás szempontjából az eddig csak erkölcsi érvényű jogelvek kodifikálása fontos.

Általános és sajátos a szocialista építésben

(*Revista de filozofie*, 1968. 9.)

A szocializmus világrendszerre terebélyesedése az elméleti érdeklődés és a gyakorlati tevékenység homlokterébe állította az általános és sajátos dialektikus viszonyának problematikáját a társadalmi fejlődés folyamatában. Erről a kérdéstről fejt ki néhány figyelemre méltó elméleti, metodológiai és gyakorlati szempontot Petre Pinzaru *Generalul și particularul în construcția socialistă* című cikkében.

A szerző négy pontban foglalja össze a marxista filozófiának az általános és sajátos viszonyára vonatkozó felfogását.

1. Az *általános, sajátos* és *egyedi* kategóriák logikai kifejezései egy olyan természeti és társadalmi valóságnak, amelyben e viszonyok a kölcsönös feltételezettség és kölcsönös függés dialektikus szövedékévé olvadnak. Gnoszeológiai szempontból objektív tartalmuk világosan körülhatárolható.

2. Ontológiai összefüggésben az általános nem létezik elkülönülten, tiszta formában, csupán a sajátosban, a sajátos révén, mint annak részecskéje, oldala, lényege. Hasonlóképpen a sajátos, az egyedi mindig hordoz magában általánost.

3. Szociológiai szempontból az általános és sajátos viszonya a társadalmi determinizmus bonyolult problematikájának szerves alkotórésze. E problematika kapcsán a szerző két fontos kérdésre keres választ: miként érvényesülnek az objektív társadalmi törvények? Milyen tényezőktől függ hatásuk eredője? Fejtegetéseinek eredményeként arra a konklúzióra jut, hogy a társadalmilag és történelmileg konkrét valóságban általános és sajátos egybeesik. Minthogy egy és ugyanazon társadalom-történeti alakulat objektív törvényei a változók nagy tömegén

keresztül mint tendenciák érvényesülnek, hatásuk eredménye a különböző országokban hasonló lesz, de nem azonos.

4. Az általános és sajátos dialektikus viszonyának egy kizárólagos sajátosság, elméleti és módszertani megközelítésére hívja fel a figyelmet a szerző, amikor rámutat arra, hogy a dialektikus és történelmi materializmus úgy tekinti ezt a viszonyt, mint elmélet és gyakorlat, eszme és lét, fogalom és valóság lényegi kapcsolatának sajátos vetületét. Az elmélet mint a jelenségekben létező egyetemes és szükségszerű kifejezője, bár önmagában véve viszonylag autonóm, mégis az állandóan változó, gazdagodó társadalomtörténeti gyakorlat feltételes funkciója marad.

Pinzaru felszíri az általános és sajátos dialektikus viszonyából adódó legfontosabb gyakorlati következtetéseket. Figyelemre méltó észrevétele a szocialista világrendszer mint *rendszer* értelmezésével kapcsolatban. Egy adott rendszer — mutat rá fejtegetésében — nem azonos alkotórészeinek összegével, hanem, ha lehet így mondani, azok terméke. Ebből következik, hogy a rendszer, az *általános*, minőségileg különbözik összetevőitől, olyan fejlődéstörvényeknek van alávetve, amelyek nem eshetnek egybe a részek fejlődését meghatározó törvényekkel. Ez a felfogás, amely összhangban áll a tudomány mai eredményeivel, megóv bennünket attól, hogy súlyos elméleti és gyakorlati hibákat kövessünk el. Ilyen hiba, például, az a tévhit, hogy az objektív társadalmi törvények *területileg* kiterjeszthetők. A fenti alaptételből kiindulva, a szerző kimutatja továbbá a népgazdaság tervszerű, arányos fejlődése törvényének a világrendszer tagországaira vonatkozó feltétlen érvényességét és ugyanakkor érvénytelenségét a rendszer egészére vonatkozóan. Ugyanez vonatkozik, például, a demokratikus centralizmus elvére is, amely a tagországok esetében külön-külön törvényszerű, világrendszer-viszonylatban azonban alkalmazhatatlan, mert ez esetben a centralizmus kizárná a demokráciát.

Színpadiaság — színpadiság

(*Teatrul*, 1968. 10.)

Valentin Silvestri tanulmányával (*Conceptul românesc de teatralitate*) kapcsolatban mindenekelőtt magának a fogalomnak a tisztázása szükséges. A színház terminológiájában ugyanis a gyakorlatban sokszor érezhető bizonytalanság ural-

codik, s ez nem utolsósorban az utóbbi időben végbement számottevő változásokkal is magyarázható. A „teatralitás” sokáig a „hatásvadászat”-tal egyértelmű „színpadiasság” jelentésében volt használatos, és csak az újabb szakirodalomban jelentkezik ennek a fogalomnak e tanulmányban is használt jelentése. „A színpadot művészetnek tekintő felfogásból született meg — állapítja meg mindjárt tanulmánya elején a szerző — az újabb alkalmazott esztétikában a *színpadiság* fogalma, ez a dinamikus fogalom, melyre részben a stílusok fejlődése is hatott, de hatott magának e művészetnek az előretörése, hiszen egy bizonyos korszakban mind határozottabban foglalja el a helyét a színpadon vagy a színházi elméletírók, de inkább a gyakorlati szakemberek gondolkodásában. Ez a fogalom megfelel a színpadi munkában bekövetkezett súlypont-eltolódásnak..., ugyanis az előadás súlypontja többé már nemcsak a színpadon vagy csak az irodalmi alkotásban helyeződik el, hanem bizonyos mértékig a színpad és a nézőtér találkozási pontjában, vagy még inkább a színház és a világ egymásba torkollásának pontján; a színpadi alkotás ugyanis csak annyiban létezik, amennyiben jelent valamit egy adott közönségnek, valamely meghatározott helyen és pontosan körülhatárolható időben.”

E fogalom-meghatározás szellemében veszi vizsgálat alá a szerző a mai román színjátszás arculatát, s próbálja körvonalazni egyéni vonásait részben a világ színi kísérleteinek, részben az utóbbi években jelentkező hazai kezdeményezéseknek a fényében.

A mai román színpadiság jellemzői: a színrehozatal stilisztikai-formai változottsága, szakítás a sematizmus és egy „transzparens realizmus” gyakorlatával, törekvés a mű mondanivalójával teljes összhangban levő s azt kidomborító formai-technikai lehetőségek megtalálására (újszerű, a mondanivaló számára távlatokat kínáló színpadképek, a technika összes lehetőségeivel élő dinamikus és szuggesztív díszlet és kellék, az atmoszférateremtés sajátos eszközei stb.). Nemcsak külsőlegesen újításokról van szó, hanem arról, hogy az előadás verbális állásfoglalásától továbblépés történik a minden tényezőt magábafogláló elkötelezettség irányába. A műnek, mutat rá a szerző, nemcsak szövegében, hanem színpadiságában, annak összes lehetőségeivel, szolgálnia kell a közönséggel való kapcsolat minél teljesebb megvalósulását. Az előadás kapcsolatteremtő erő az író és a

közönség között, s e kapcsolat létrejötte nélkül megbukik, miközben színész és rendező sajnálatra méltóan hiábavaló erőfeszítés áldozata lesz.

Számottevő — és a határokon túl is visszhangot kellett — kezdeményezések mellett még sok kísérleti rész-eredmény is születik. E kísérletek azonban — mutat rá Valentin Silvestri — az íróval egyenrangú alkotó kísérletek, s színbírálatunknak nagy szerepe lehet mind továbbvitelükben, mind a közönségben való tudatosításukban.

Dózsa György — 1968

(*Népszabadság*, 1968. szeptember 22, 28, 29.)

Kósa Ferenc és Csoóri Sándor nemrégiben megjelent „filmvázlata” (*Új Írás*, 1968. 9.) a vita keresztútjében áll. Mint minden értékes történelmi tárgyú mű esetében, itt sem valamiféle öncélú múltidézéssel áll szemben az olvasó, hanem olyan művel, amely a múlthoz a jelen oldaláról, a jelen szemével közeledik, amely a maga elkötelezettségét tanúsítja Dózsa György történelmi alakja felé fordulásával. Az Eötvös Józseftől Illyés Gyuláig oly sokak által látott Dózsák száma szaporodott eggyel.

Kicsoda Kósa Ferenc és Csoóri Sándor Dózsája?

Rényi Péter véleménye szerint (*Ítélet, de ki felett?*) a szerzők „... a magyar parasztforradalom legkíméletlenebb kritikáját írták meg — bizonyára eredeti szándékuk ellenére —, ítéletet a szervezetlen, a zavaros ideológiájú, a harcra fel nem készült korai lázadások felett, amelyek szükségyszerűen buktak el, és csak kritikailag értékelt tanulságaikkal vihetnek előre bennünket, utódaikat, a jelenkort.” Rényi fő kifogása, hogy a filmvázlat „glorifikálja ezt a pályát, ideológiai sugallattá emeli a maga számára, morális posztulátummá napjaink forradalmárai számára...” A mű problematikája azonban sokkal összetettebb. Ezt érzi a fenti értelmezést ingerülten elutasító Eörsi István (*Fellebbezés*), s ezt bizonyítja a maga pozitív érvelésével Tóth Dezső (*Forradalom—erőszak—humanizmus*), épp a műben rejlő problematika összetevőit mutatva ki elemzésével. Szerinte „a film nem a »tökéletes szívtelenység« jegyében, hanem az erőszakkal járó erkölcsi dilemmák egész változatrendszerét kiépítve — azon Dózsát keresztülve-rekedtetve, megkínlódtatva, megszenved-

tetve — mond igent a forradalomra. S ha a korlátlan erőszak kritikája »bal« felé, — épp ez az »igen« határolja el a filmet *jobb felé*...“ Tóth Dezső többek között épp a Rényi által kifogásolt jelenetekben mutatja ki ezt a kettősséget, s ha egyik-másik ezek közül nem is épp hézagtalan (Rényi ki is mutatja őket válaszában: *Az ítélet és ítéletei*), inkább Tóth Dezső értelmezését érezhetjük helytállóknak és a mű egészével, intenciójával összhangban lévőnek. Kósa és Csoóri Dózsaának megértéséhez az út nem az emberi magatartások elvont sémái, hanem az emberi viszonylatok konkrét tartalma és jelentése felől vezet.

Hírek szerint az *Ítélet* című filmvázlat magyar—román közös produkcióként készül majd el. Eggyel több ok rá, hogy sorsát figyelemmel kísérjük.

A mítosztalanított Odüsszeusz

(*Le Figaro Littéraire*, 1171.)

Úgy látszott, hogy a hosszú évszázadokra terjedő Homérosz-kutatás, mely csúcspontját a múlt században érte el, végérvényesen megoldotta és lezárta a homéroszi eposzok kérdését. A második világháború után, a régi írások megfejtése, de főként a régészeti és nyelvészeti feltárások eredményeként azonban egyre újabb tanulmányok jelennek meg, és új, eddig nem is sejtett irányt adnak a kutatásnak.

Az utóbbi években gyakran felmerül az *Odüsszeia* kérdése, különösen hősenek, Odüsszeusznak hosszú évekre terjedő bolyongásai és ezek helyének pontosabb meghatározása. Az eposz szerint Trója bevételét után a „legravasabb“ görög az istenek haragjából még húsz éven át bolyongott a Földközi-tengeren. A korábbi kutatások bolyongásainak irányát a következőkben állapították meg: Trója elhagyása után a thrák part kiköneszeihez érkezik, innen a Peloponnészosz Maleia fokát érintve a Kis-Szirtisz vidékének lótuszevőihöz, tőlük a Szicília nyugati partja közelében fekvő Kecskék-szigetére, majd a küklopszok hazáját keresi fel, melyet Vergilius az Aetna lábaihoz helyezett; innen a szelek királyának, Aiólosznak a szigetére megy, onnan a lesztrügonok földjére, melyet egyesek Szardíniában, mások az Északi-sarkon keresnek. A lesztrügonoktól az etruszk Terracina közelében élő Kirké varázslóhoz kerül, vagyis Itália partjára. Innen egyes kutatók elvezetik a Héraklész oszlopaihoz,

a mai Gibraltári-szoroshoz, mások csak Campaniáig és onnan a szirének sziklájához, majd Szküllát és Kharübdiszt becsapva, vagyis átjutva a Szicíliát Itáliától elválasztó Messinai-szoroson a szicíliai Taormina közelében élő naptehenek országába érkezik, onnan Ogügia szigetére Kalüpszo istennőhöz, a mai Gozoz szigetére, innen Korfura, a phaiákokhoz, majd haza Ithakába. Vagyis útirányának főbb állomásai: Trója, Dél-Görögország, Észak-Afrika, Szicília, Szardínia, Itália, Gibraltár, ismét Itália, a Messinai-szoros, Kelet-Szicília, Korfu és Ithaka.

Ezt az általánosan elfogadott útvonalat most a trapani egykori tüzérezredes, Vittorio Barrabini az *Odüsszeia* elemzése és húsz évi légi megfigyelés alapján tévesnek nyilvánítja, és kutatásainak eredményeit a *L'Odissea Rivelata* című művében fejti ki.

Barrabini az észak-afrikai partokig elfogadja a hagyományos útvonalat, innen kezdve szerinte Odüsszeusz egész bolyongása Szicília környékén folyt le. A küklopszok hazája szerinte nem az Aetna alja, hanem a sziget nyugati partvidéke, Trapani környéke volt. Aiólosz szigete, ahova a hős, Polüphemosz rászedése után érkezik, a mai Ustica, a lesztrügonok hazája pedig Szicília észak-nyugati partvidéke, a Trapani és a Palermo közötti terület. Szküllát és Kharübdiszt ő is a Messinai-szorosban látja, a Nap teheneit is Taormina közelébe helyezi, de Kalüpszo hazáját a Pantelleriákban fedezi fel, és Szicília nyugati felére helyezi Odüsszeusz hazáját, Ithakát is. Megállapítását azzal igazolja, hogy az eposzban Ithakáról két, egymástól lényegesen eltérő leírás van. Az egyikben Barrabini a mai Marettime szigetét ismeri fel, a másikban saját városát, Trapanit. Szerinte ugyanis az *Odüsszeia* két, eredetileg különálló költemény összeolvasztásából keletkezett. Az elsőben Ithaka Marettime-nak, a másodikban, amely Odüsszeusz visszatérését meséli el, Trapaninak felel meg. Nyilvánvaló tehát, hogy az *Odüsszeia* költője nem azonos Homéroszsal, helyesebben az *Iliász* költőjével, amit különben nyelvezete sok pun eredetű szava is bizonyít. Figyelembe véve a házi munkák, felszerelések, belső berendezések pontos leírását, Barrabini az *Odüsszeia* költőjét nőnek tekinti. Szerinte emellett szól a szerelmi jelenetekben megnyilvánuló tartózkodás, mértéktartás és szemérmesség is. Nauszikában pedig a költőnő saját magát rajzolja meg. E felfedezésre a szerző hosszú, megfe-

szíftett munka eredményeként jött rá. Mivel a fordítások nem adják vissza a tájak, vidékek, hegyek leírására használt jelzőket, Barrabini először újrafordította az egész eposzt, különös figyelmet szentelve a földrajzi leírásoknak. A jelzők, a szavak hangulatában felismerte a szicíliai tájak sajátos légréjét.

Barrabinnal egyidejűleg két német kutató, Hans Helmut és Armin Wolf *Der Weg der Odysseus* címen, csaknem háromszáz oldalas könyvet jelentetett meg Odüsszeusz bolyongásainak útjáról (Verlag Ernst Wasmuth, Tübinga, 1968). A két szerző kilenc évet szentelt e kérdés tanulmányozására. Az általuk megvont útvonal szintén Szicília körül kanyarog, de Ithakát hagyományos helyén, a Korfuszigettől délre hagyják. Aiólosz szigetét Máltára teszik, a lesztrügonok földjét Usticára, itt találkozik Odüsszeusz Kirkével; Bruttiumba helyezik a phaiakok földjét, és a hős innen kerül vissza vendéglátóinak vezetésével Ithakába.

A nemi szabályozás valószínű hatása

(*The Times*, 57 359.)

Ha a közeljövőben lehetségessé válik az emberi magzat nemi szabályozása, vajon ez milyen társadalmi következményekkel jár? — teszi fel a kérdést Amitai Etzioni, a Columbia Egyetem társadalomtudományi professzora. Felfogása szerint, ha a nemi szabályozás következtében férfi-többség áll elő, a társadalom alkalmazkodhat ugyan az új helyzethez, de csak nagy megrázkódtatások és szenvedések árán. Ennek elkerülése végett azt javasolja, hogy a társadalom védelmében létesítsenek egy széles hatáskörrel felruházott intézményt, mely, ha szükséges, bizonyos területeken korlátozza vagy egyenesen megtiltja a tudományos kutatást. Etzioni ugyanis a legjobb szaktudósokkal folytatott beszélgetései alapján arra a következtetésre jutott, hogy öt éven belül a nemi szabályozás kérdése megoldható.

Az Indianapolisban végzett felmérések azt mutatják, hogy a megkérdezett szülők fele teljesen közömbös születendő gyermekének nemét illetően, a másik fele közül a nőknek nem volt különösebb óhajuk, a férfiak azonban inkább fiút, mint lányt akartak. Egy másik felmérés alapján pedig arra az eredményre jutottak, hogy nagyon sok pár, ha már fiú utóda született, több gyermeket nem

akar, a lány esetében azonban igen. Etzioni úgy véli, hogy amennyiben a nemi szabályozás lehetségessé válik, akkor többen akarnak majd fiút, mint leányt, ami a nemek arányában lényeges eltérést von maga után, s számításai szerint a jelenlegi 51:49 arány 55:45-re változik, ami az Egyesült Államokban évi 350 000 fiú-többlethez vezet.

Mi lesz ennek az eltolódásnak az eredménye? Egyes demográfusok úgy vélik, hogy következtében a társadalom jobban meg fogja becsülni a nőt, és helyreáll a mostani megbomlott egyensúly. Etzioni szerint ez a feltételezés azonban helytelen, mert azok a mélyen fekvő okok, amelyek miatt az emberek inkább fiút akarnak, az arányok eltolódásával még nem változnak meg. Lélektani mozzanatok mellett sok államban azért kívánatosabbak a fiúk, mert jobb kenyérkeresők, támaszt jelentenek az öregkorban, a lányok viszont sok társadalmi kötelezettséggel járnak, például gondoskodni kell hozományukról.

Etzioni a fiú-többség hatását a nemek közötti kapcsolatokra és a társadalmi viselkedésre vonatkozó eddigi ismereteinkből következteti ki.

A New Yorkban végzett társadalmi ankét azt bizonyította, állapítja meg Etzioni, hogy a nők többet olvasnak, több színdarabot néznek meg, mint a férfiak, viszont a bűnözésben a férfiak aránya nagyobb. A férfi-többség tehát olyan társadalmat hoz létre, amely a peremvárosok durvaságát testesíti meg, vonja le a következtetést a professzor. Ez a nemek arányában előállható eltolódás valószínűleg nagyobb méreteket ölt a szegényebb, kevesebb bevétellel rendelkező társadalmi csoportoknál, ami — úgy mond — a társadalmi harcok kiéleződését eredményezheti. A másik valószínű következmény a házasságok időbeli kitolódása, az agglegények számának folytonos növekedése, a prostitúció és a homoszexualitás terjedése.

A nemi szabályozás ténylegesen a megvalósulás felé közeledik, de egyelőre annyira bonyolult és veszélyes műtéti beavatkozást igényel, hogy Etzioni öt éves jóslata aligha helytálló. A módszer, melyet a cambridge-i egyetem hat professzora dolgozott ki, hasznosnak bizonyulhat az állattenyésztésben, az ember esetében azonban már azért sem alkalmazható, mert az embrió megsértésével járhat, vagyis torz magzat születéséhez vezethet. De kifogásolható Etzioninak a kutatások korlátozására vonatkozó javas-

lata is. A tudományos kutatásnak szabaddnak kell lennie, mert minden újabb eredmény későbbi, előre nem látható felfedezéshez vezethet. Nem a tudománynak, hanem a társadalomnak a feladata dönteni abban, hogy milyen tudományos eredmény gyakorlati alkalmazása hasznos vagy káros.

Szegedi visszhang

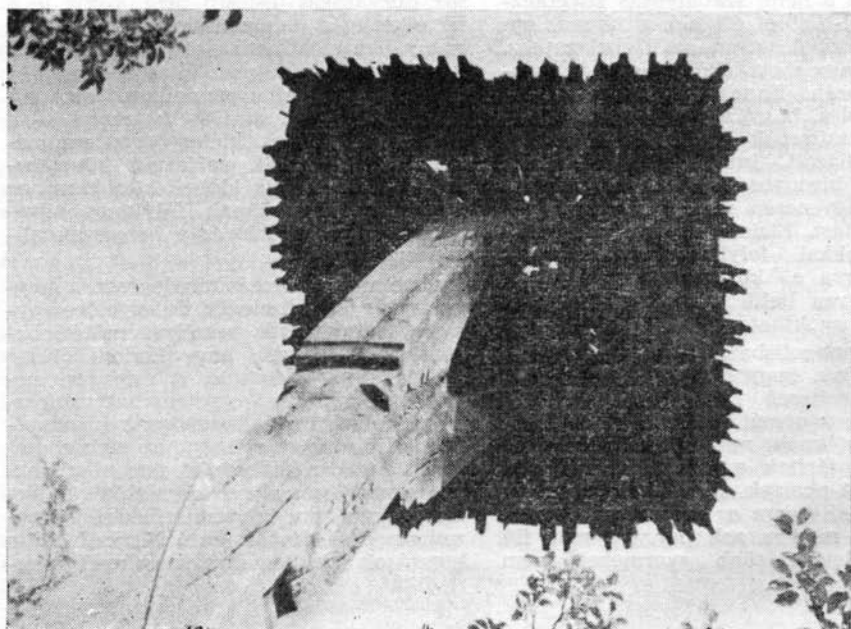
(Tiszatáj, 1968. 8. 9.)

Az Andrassy Lajos főszerkesztésével megjelenő szegedi folyóirat regisztrálja Románia irodalmi életét, s legutóbb bírálólág marasztalta el az *Élet és Irodalom* nálunk is feltűnést keltett romániai magyar irodalmi recenzióit. *Egy kritikuski főlületességről* cím alatt visszautasítja Kelemen János cinikus bírálatát *Főúr, írja a többihez* című kiadványunkról. „Bajor Andor könyve — írja a folyóirat (i) jelzésű munkatársa — nem tetszik Kelemen Jánosnak. Lelke rajta. De kritikája olvastán föltámad bennünk a gyanú, hogy Kelemen Jánosnak csak gyöngé sejtései vannak a szatíráról és humorról.“ A glosszairó kifogásolja, hogy Kelemen a napisajtó Tabi Lászlóját emelte mérceként a filozofikus humorú Bajor fölé, s leszögezi: „A külföldi magyar irodalom jobbára ismeretlen olvasóközönségünk

előtt, ez a kritikai orientálás becsapja az olvasóközönséget.“

Jólesik, hogy a lap felfigyel Gaál Gábor és Corneliu Codarcea a bukaresti *Előre* hasábjain közölt és kommentált levelezésére; tud Marosi Péter Salamon Ernő-monográfiájának munkálatairól; méltatja a *Korunk* 1968. 5. számának korszerű nyelvészeti összeállítását, s kiemeli Szabédi László posztumusz írását a finnugor nyelvhasználat jövőjéről; egyetért Csákány Bélával a „magangol divat“ bírálatában; s végül ismerteti az *Igaz Szó* anketjét a Forrás-nemzedékről. Mindössze két szám visszhangja ez, s már ez is imponáló.

Külön illenek foglalkoznunk ama sokoldalú törekvéssel, mellyel a szegedi irodalmi folyóirat a vidék feléért, a helytörténetért, a lap címébe is foglalt Tiszatáj irodalmi kifejezéséért kiáll. A két világháború közt felvirágozott Szegedi Fiatalok-mozgalom korszerű folytatásaként a lap belemélyül a tanyavilág szociográfiájába; elemzi a Szegedi Szabadtéri Játékok műsorát; vitát nyit a vidéki könyvkiadásról; összeállít Kis Szegedi Művészettörténetet, és elkezd egy Kis Szegedi Munkásmozgalom-történetet... s mindezt a vidékiesség korszerű felszámolása jegyében. Olyan nagyvonalú kísérletezés ez, mely a vidékre rejlő népi tartalékok mozgósításával egyetemesen is tanulságos.

Harangláb (Kabay felvétele)